Изследователските подходи в обучението по български език – част от „общностите на знание: наука, технологии, инженерство, математика“

Светла Коева

Четвърти форум „Изследователски подходи в обучението по български език“, 28 октомври 2019 г.

Резултати от PIRLS и PISA

Пред-училищно образо-вание

Равен достъп до образо-вание

Мотивация на учениците

Съвре-менните технологии в обучението

Изследова-телски подходи в обучението по български език

PIRLS 2001 – 2016

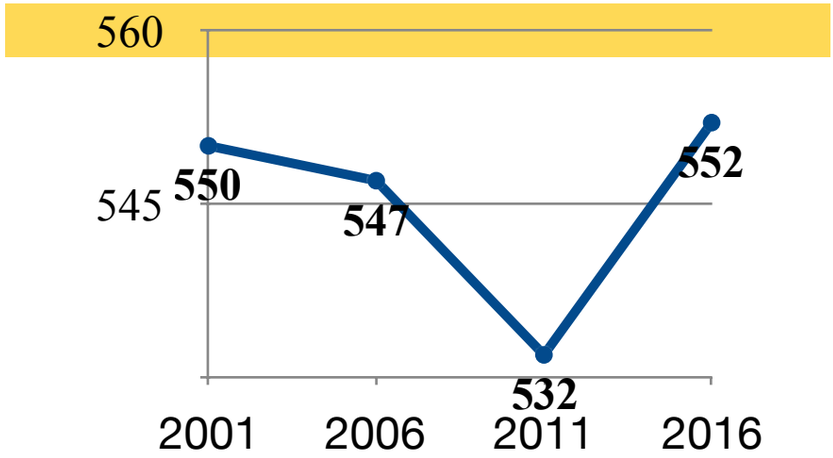

- Международното изследване (The Progress in International Reading Literacy Study – PIRLS) оценява уменията на учениците от четвърти клас за четене.

http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/pirls/student-achievement/

PIRLS 2001 – 2016

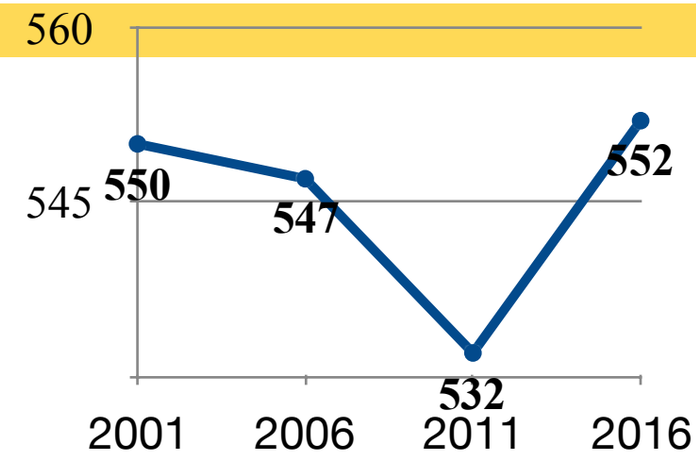

- Търсене и извличане на определена информация
- Извеждане на заключения
- Интерпретация и обобщение на информация
- Анализиране и оценяване на съдържанието, езика и структурата на текста

http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/pirls/student-achievement/

PIRLS 2001 – 2016

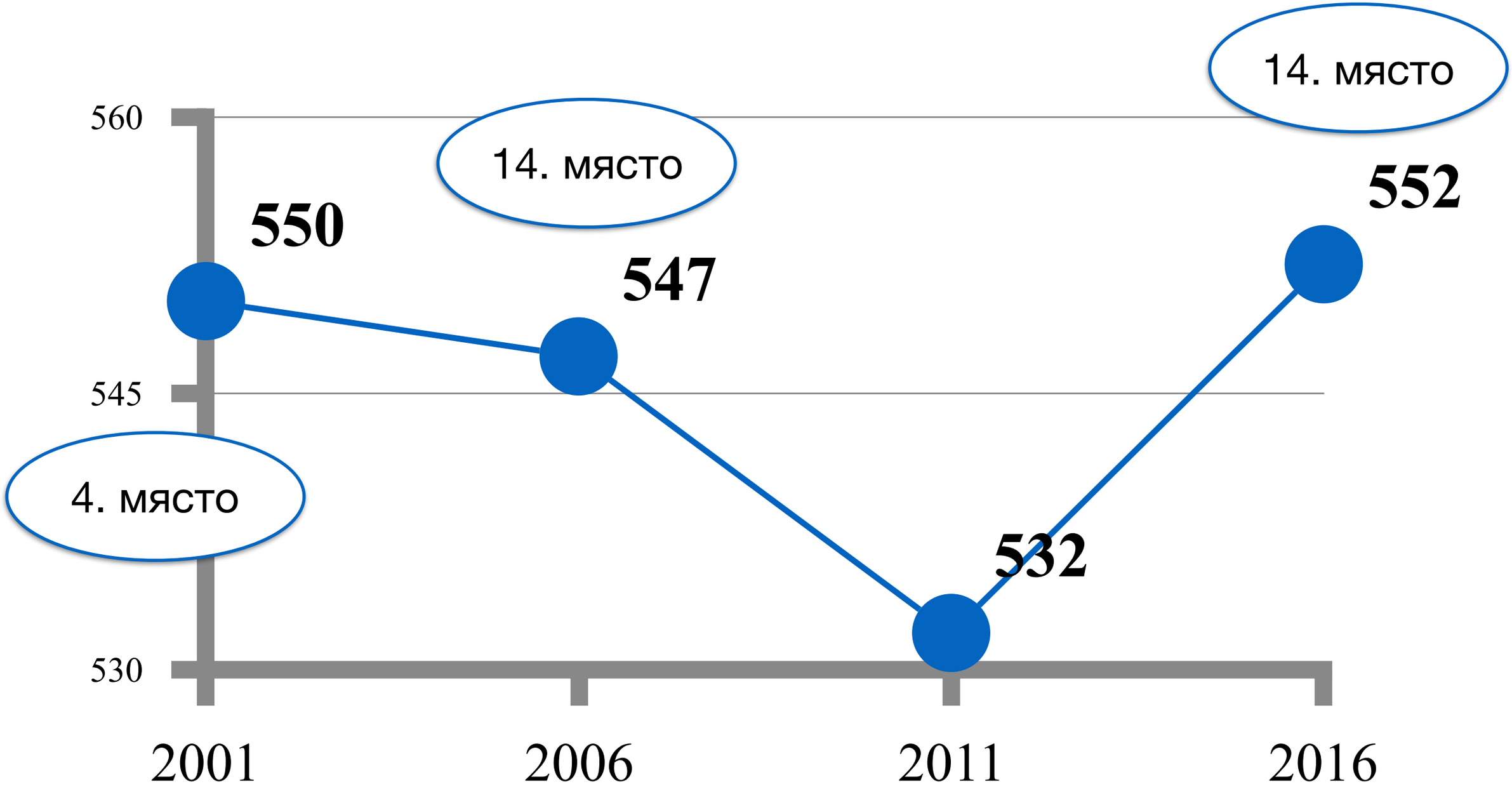

http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/pirls/student-achievement/

Анализ на резултатите от PIRLS

- Тенденции за периода 2011 – 2016 при сравнение между 41 страни
  - **България е сред 18-те страни с най-високи средни резултати**
- Тенденции за периода 2001 – 2016 при сравнение между 20 страни
  - **България е сред 7-те страни с непроменени резултати**

http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/pirls/student-achievement/

Заключения от оценяването в PIRLS

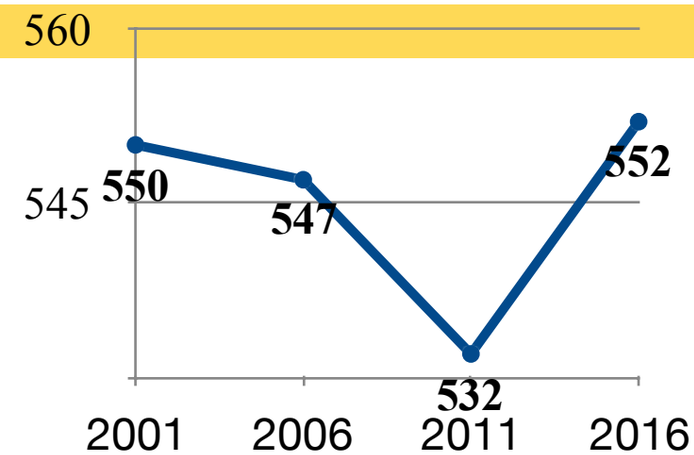

- **Добри постижения се наблюдават при деца, които живеят в семейства, подкрепящи развитието на уменията за четене, чийто роден език е български и които са посещавали предучилищни занимания.**

http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/pirls/student-achievement/

PISA 2000 – 2015

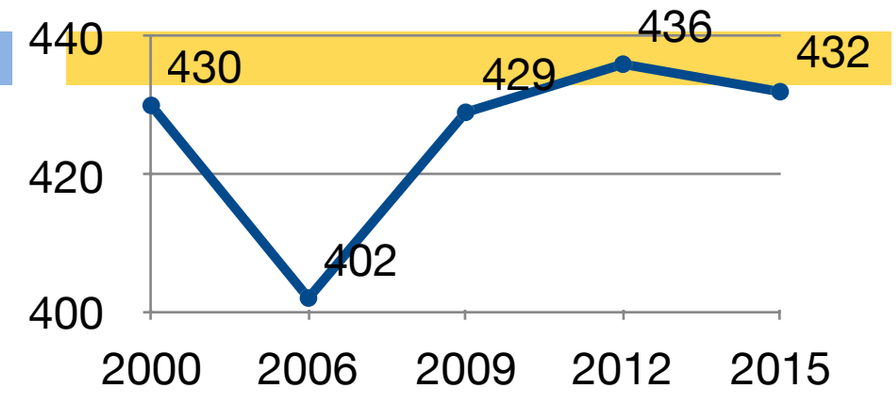

- Програмата за международно оценяване (The Programme for International Student Assessment – PISA) изследва функционалната грамотност на 15-годишните ученици в областта на четенето, математиката и природните науки.

http://www.oecd.org/pisa/

PISA 2000 – 2015

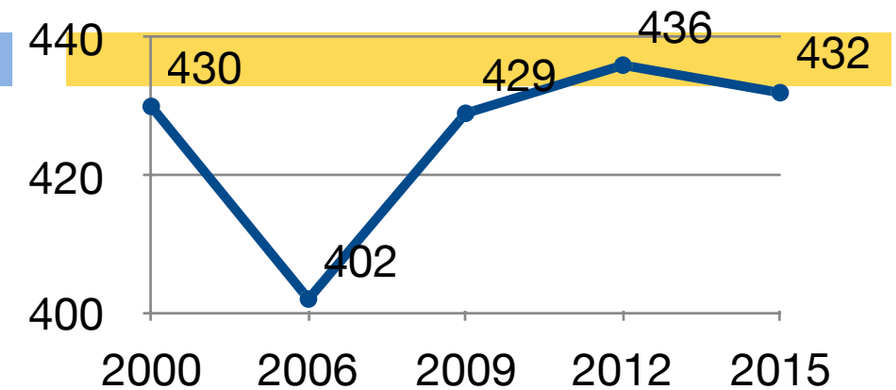

- Функционалната грамотност в областта на четенето може да се дефинира като разбиране, осмисляне и използване на информацията от даден текст с цел анализиране и решаване на проблеми в различни ситуации.

http://www.oecd.org/pisa/

PISA 2000 – 2015

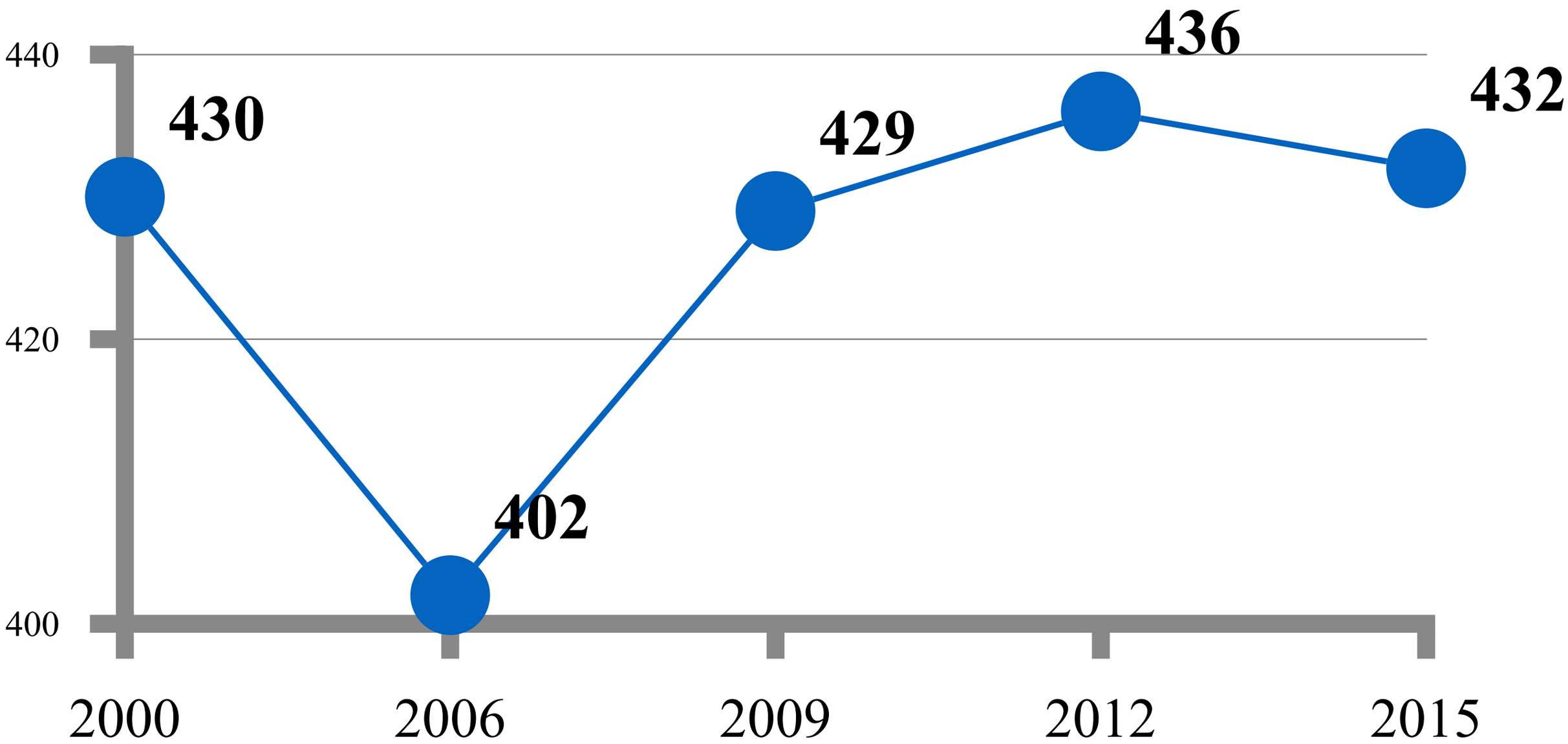

http://www.oecd.org/pisa/

Анализ на резултатите от PISA

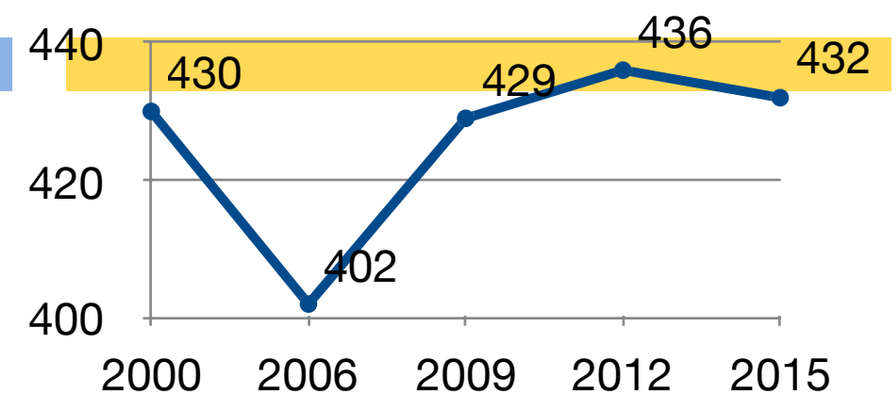

- Тенденция за периода 2001 – 2015 при сравнение между 43 страни
  - **България е сред страните с непроменени резултати**

http://www.oecd.org/pisa/

Анализ на резултатите от PISA

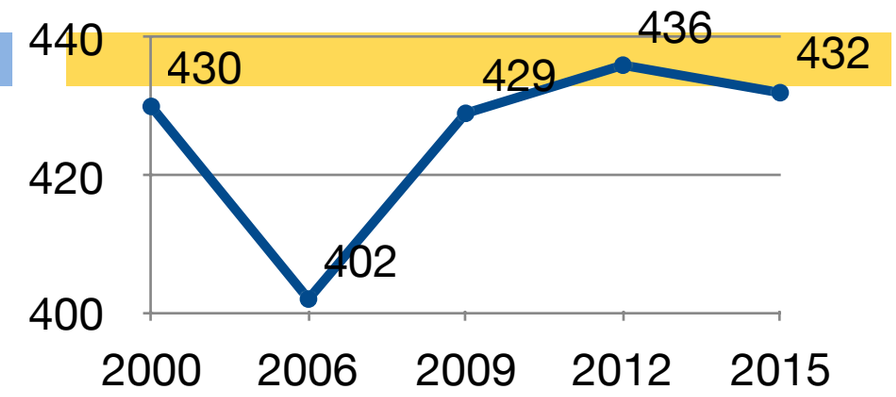

- Тенденция за периода 2001 – 2015 при сравнение между 41 страни
- **Средната оценка на учениците в България е по-ниска (съответно 430 и 432 точки) в сравнение с резултатите на учениците от страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (493 точки).**

http://www.oecd.org/pisa/

Заключения от оценяването в PISA

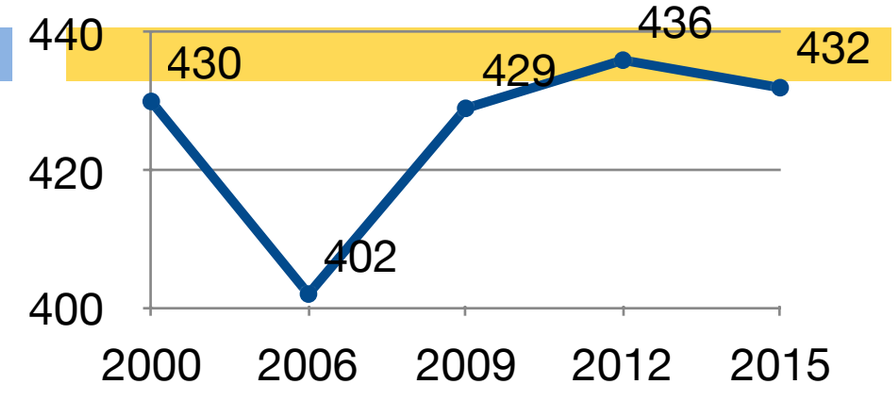

- **Добри постижения се наблюдават при деца, които живеят в семейства, подкрепящи развитието на уменията за четене, чийто роден език е български и които живеят в големите градове.**

http://www.oecd.org/pisa/

Основни фактори

- Предучилищно образование
- Равен достъп до обучение

Предучилищно образование

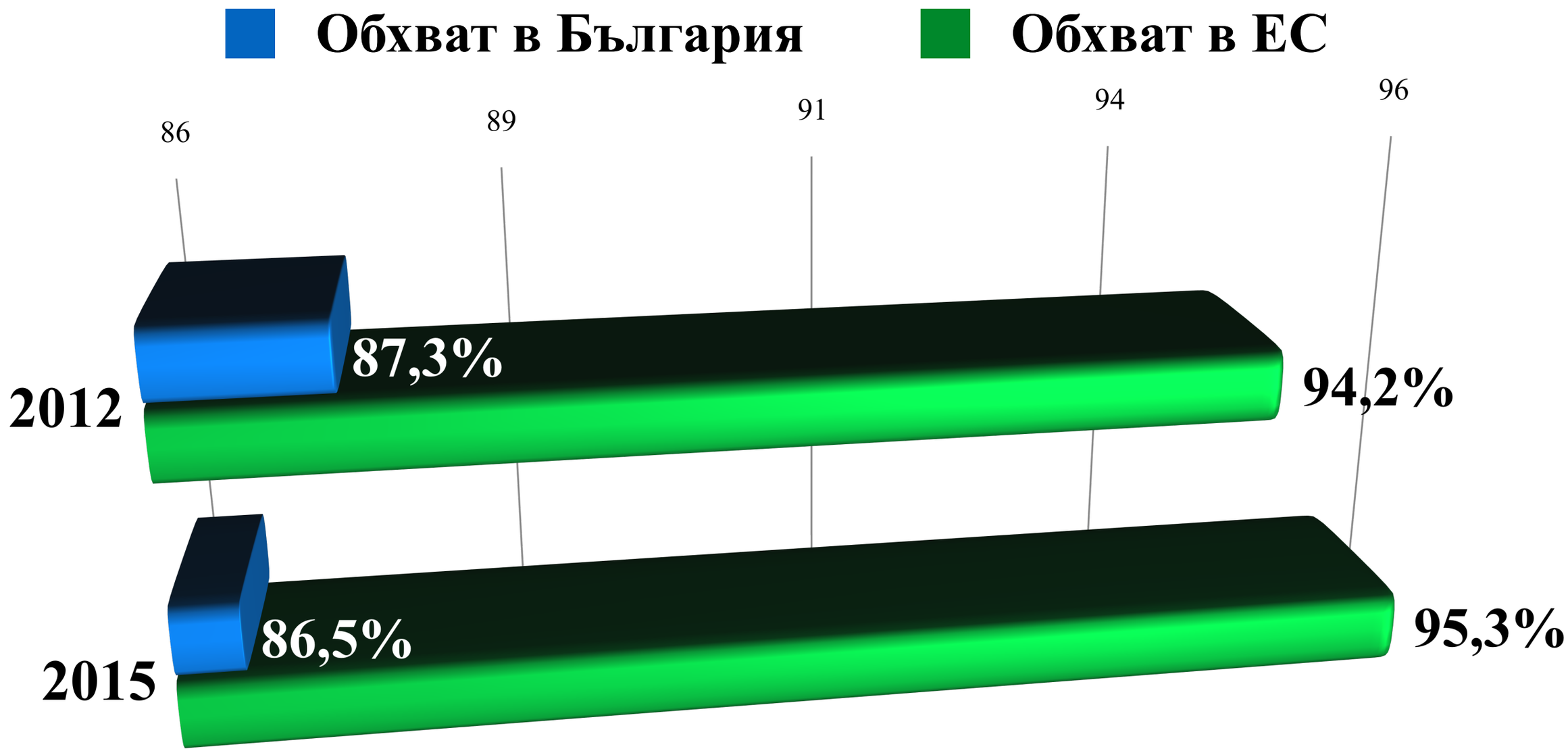

https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-bulgaria_en.pdf

Предучилищно образование

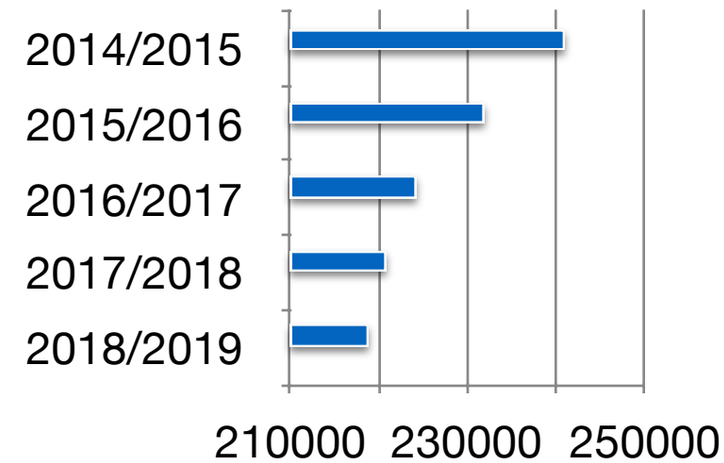

- Обхватът на децата за учебната 2018/2019 година е 78.4% и остава непроменен спрямо предходната учебна година.

https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/publications/education2019.pdf

Равен достъп до обучение

- Под минималното равнище на основните умения за четене

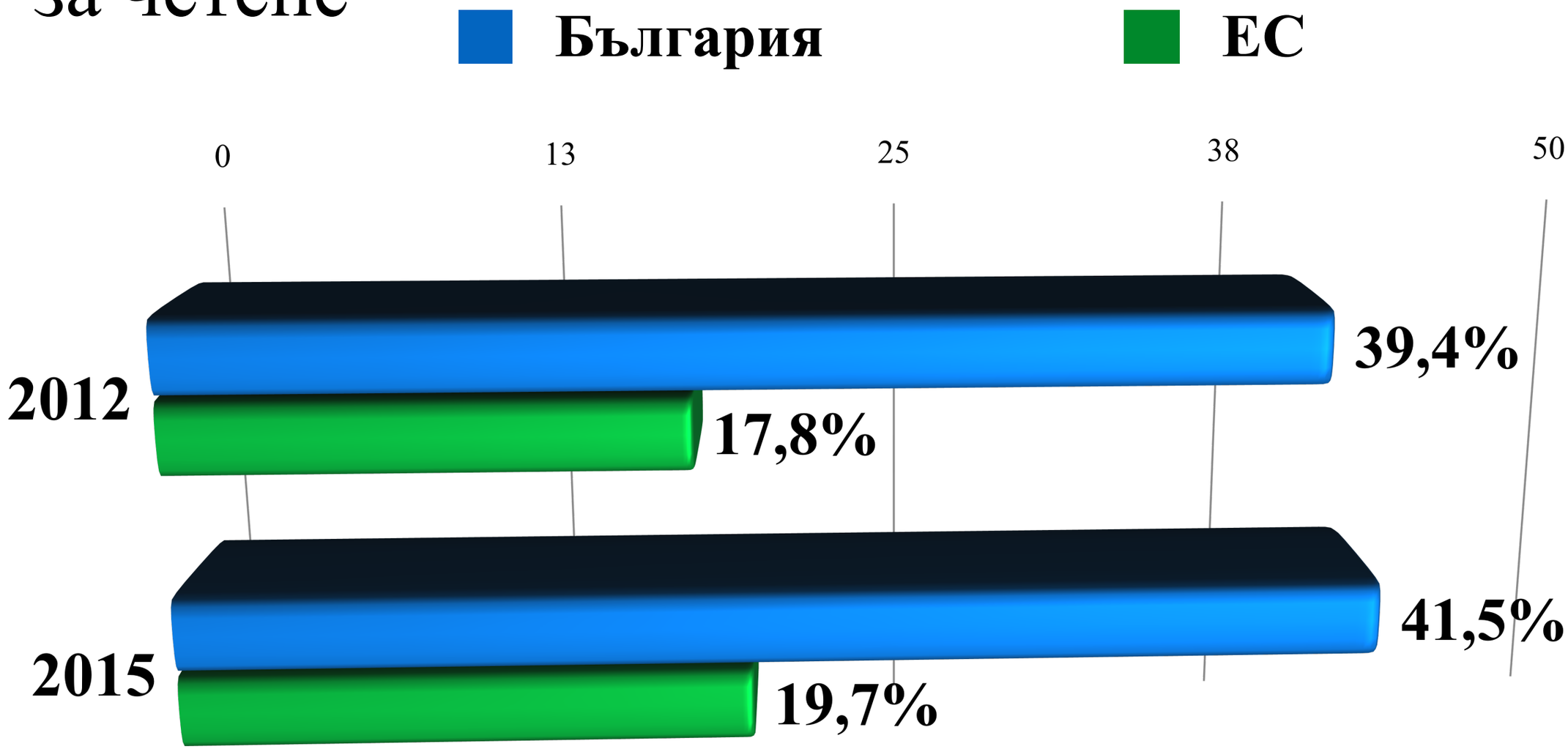

https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-bulgaria_en.pdf

Равен достъп до обучение

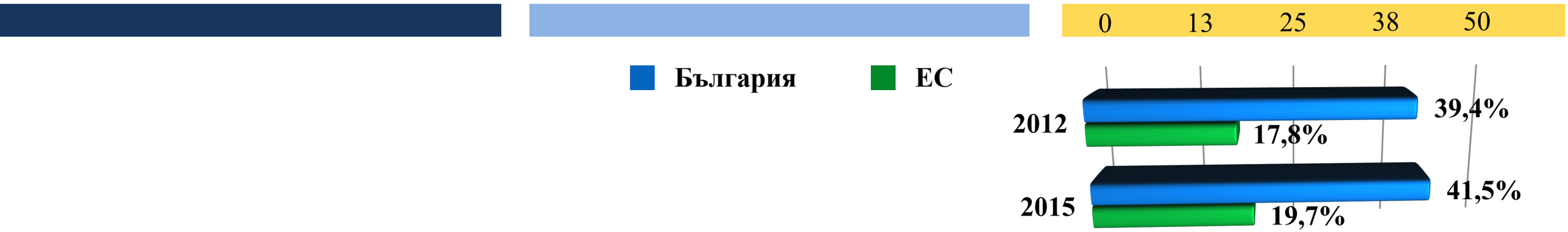

- Разликата между средните резултати по четене на учениците в България с нисък и висок индекс на социален, културен и икономически статус е голяма – 124 точки (за страните от ОИСР – 86 точки).
- В България групирането на ученици с еднакъв социално-икономически статус е много силно изразено.

http://pubdocs.worldbank.org/en/244481520499464074/Growing-United-v03-online-18- 03-08.pdf
https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-bulgaria_en.pdf

Основни фактори

- Предучилищно образование
- Равен достъп до обучение
- Мотивираност на учениците

Мотивираност

- Процент на учениците, които са се съгласили със следните твърдения в проучването PISA през 2015:
- А: Дори да съм добре подготвен, се чувствам много притеснен
- Б: Изпитвам напрежение, когато уча

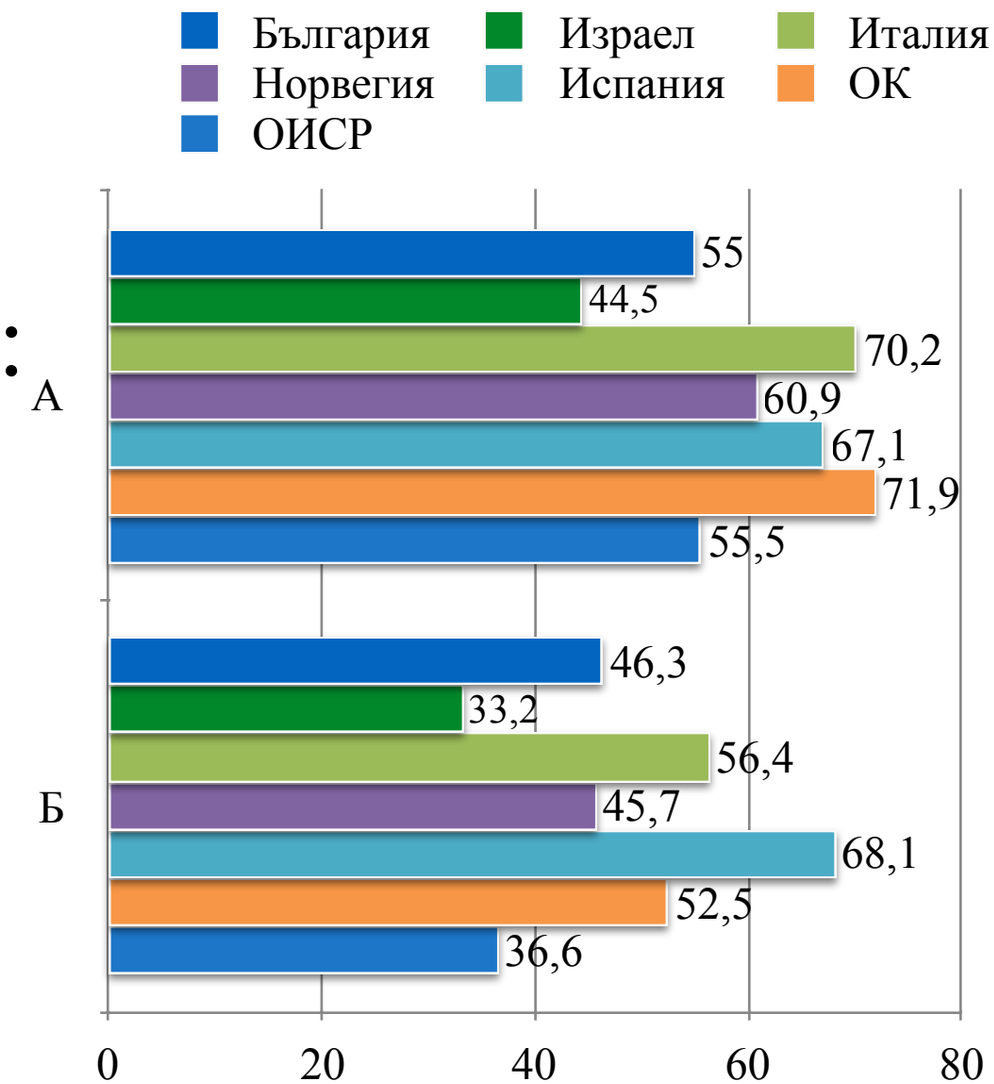

https://www.oecd.org/pisa/PISA-2015-Results-Students-Well-being-Volume-III-Overview.pdf

Мотивираност

- Резултатите от PISA 2015 показват, че безпокойството, свързано с представянето в училище, домашните работи и тестовете, е обратнопропорционално на уменията за четене.
- Поведението и начинът на общуване на учителите в класната стая влияят на нивото на тревожност на учениците.

https://www.oecd.org/pisa/PISA-2015-Results-Students-Well-being-Volume-III-Overview.pdf

Мотивираност

Процент на учениците, които са съгласни със следното твърдение:

А: Чувствам, че принадлежа към училищната общност

Процент на учениците, които НЕ са съгласни със следното твърдение

Б: Чувствам се като аутсайдер в училище

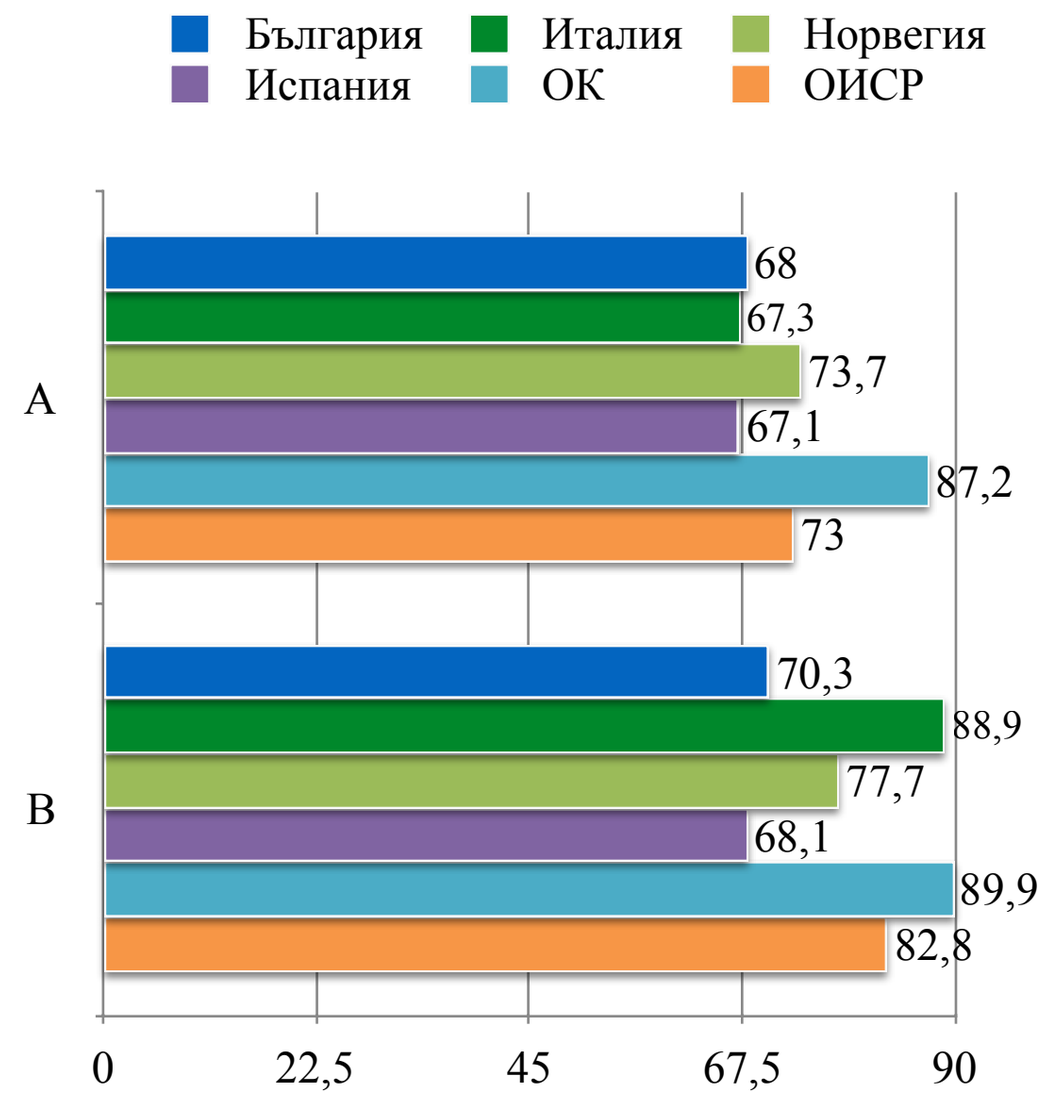

https://www.oecd.org/pisa/PISA-2015-Results-Students-Well-being-Volume-III-Overview.pdf

Мотивираност

- Резултатите от PISA 2015 показват ясна връзка между неудовлетвореността от начина на живот и себеосъзнаването като аутсайдер в училище.
- Учениците изпитват по-силна принадлежност към училищната общност, ако имат учители (по математика), които са готови да им помагат и се интересуват от тяхното обучение.

https://www.oecd.org/pisa/PISA-2015-Results-Students-Well-being-Volume-III-Overview.pdf

Основни фактори

- Предучилищно образование
- Равен достъп до обучение
- Мотивираност на учениците
- Приложение на съвременните технологии
- Използване на изследователски подходи

Съвременните технологии

- Интернет, социалните мрежи, технологиите за споделяне на съдържание пораждат нови възможности за обучение и учене.
- Съвременните технологии са както голяма възможност, така и голямо предизвикателство.

Съвременните технологии

- Някои преподаватели в България вече използват платформи за електронно обучение или системи за управление на обучение (например Мудъл), които позволяват да се публикува разнообразно съдържание, да се създават тестове, анкети, задачи, да се прилагат системи за оценяване, както и други улеснения, характерни за електронното обучение.

https://moodle.org/

Съвременните технологии

- Други използват възможностите на платформи в облачните технологии (например Гугъл приложенията за образование или Майкрософт офис 365), в които се предлагат функционалности за споделено създаване на съдържание онлайн, съхраняване и обмен на документи, бърза комуникация в реално време и др.

https://gsuite.google.com https://www.office.com/?omkt=bg-bg

Съвременните технологии

- Трети използват съвременните технологии за представяне на учебни материали (например с помощта на Прези, Гугъл слайдс и др.) или възможностите на интерактивните дъски.

https://prezi.com https://www.google.com/slides/about/

Българският национален корпус

- Наблюдения върху разпространението и функционирането на лексикалните единици (възможност за търсене по словоформи, основни форми, (набор от) граматични характеристики.
- Извличане на информация за лексикалната съчетаемост, значението и употребата на думи и изрази.
- Извличане на информация за структурата на словосъчетанията и изреченията, за граматичната съчетаемост и словоредните зависимости в езика.

http://search.dcl.bas.bg

Българският национален корпус

Как се образуват сложните глаголни форми за минало неопределено време?
Какъв е възможният словоред на съставните им елементи (спомагателен глагол, минало деятелно причастие)?
Какво е множеството от граматични класове, които могат да разделят частите на сложните глаголни форми?

http://search.dcl.bas.bg

Българският национален корпус

Български национален корпус
Bulgarian National Corpus

<съм{T=r} [0,3] *{IVF=x}> Търсене

Асистент

Намерени 127444 Ляв Десен

1. Аз съм излъгал и съм напълно отговорен за тоВа...
2. Но аз съм живял само 95 лета, затова ми е трудно да кажа.
3. Във въображението аз съм изведнъж вече там, аз съм извършил акта на идентификация.

http://search.dcl.bas.bg

Компютърни речници

- Институтът за български език предлага в интернет различни електронни речници и справочници, в които информацията е представена по подходящ и удобен начин.

http://ibl.bas.bg/resursi/

Езикови ресурси

Как бързо и лесно можем да направим справки в речниците и справочниците, създадени от специалисти от Института за български език?

Речник на българския език

Над 120 000 заглавни думи от А до Я.

Българският уърднет

Над 250 000 синонима на български и техните преводи на английски.

Синоними, антоними, фразеологизми и нови думи

infolex

Над 30 000 заглавни думи, бързо удобно търсене.

Речници на Института за български език

А-Я

Електронна библиотека „Българско езикознание"

Словото

http://ibl.bas.bg/resursi/

Български национален корпус

BNC

Изследователски подходи

- Програма „Образование с наука“ на Министерството на образованието и науката и Българската академия на науките

Изследователски подходи

- **Област на приложение: STEM (наука, технологии, инженерство, математика) общности на знанието**

Изследователски подходи

- Езикознанието заема особено място сред останалите науки, защото се анализира и обяснява естественият език, непосредствено свързан с човешкото мислене.
- Подобно на другите точни науки езикознанието работи с формални езици за описание, посредством които се дефинират правилата на комбиниране на езиковите единици от различни равнища.
- За разлика от формалните науки обаче и подобно на природните науки езикът позволява изследването и сравнението на емпирични данни.

Изследователски подходи

- В съвременното езикознание се дефинират аксиоми, постулират се хипотези, които обясняват езиковите зависимости, привеждат се доказателства, които установяват достоверността на хипотезите.
- Изследователските подходи, използвани в съвременното езикознание, са приложими както в процеса на преподаване, така и в процеса на усвояване на знания по български език.
- Много професии днес и още повече в бъдеще ще изискват комплексни знания за структурата и значението на езика, за математическото му моделиране и приложението му посредством програмиране.

Изследователски подходи

- **Основна цел: Преминаване към качествено ново обучение, при което учениците анализират и изследват в процеса на усвояване на знания, като развиват способностите си за творческо мислене.**

Изследователски подходи

- **Водещи са**: колективното решаване на научни проблеми, стимулирането на аналитичното и творческото мислене на учениците и развитието на уменията им да достигат самостоятелно до изводи и обобщения.

Изследователски подходи

- **Задачи**: Да се покаже как могат да се прилагат разнообразни изследователски подходи при анализа на езика, който има уникални свойства, които го отличават от всеки друг обект на изследователско наблюдение и научно анализиране: арбитрарност на езикови знак, линейна последователност на текста и речта и йерархична структура на синтактичните и семантичните единици, многозначност на всяко едно от езиковите равнища.

написаното остава
ПИШИ! ПРАВИЛНО!

Изследователски подходи

- **Дейности**: Разработване и разпространение на разнообразно образователно съдържание, което подпомага усвояването на знание посредством анализ, установяване на взаимовръзки и достигане до заключения, с цел надграждане на усвоените знания и създаване на интердисциплинарни връзки между български език, математика и информационни технологии.

написаното остава ПИШИ! ПРАВИЛНО!

Изследователски подходи

- **Дейности:** Разработване на езикови задачи и техните отговори, изискващи решаването на конкретен проблем, като от определена изходна информация се достигне до даден отговор или се съставят и проверяват лингвистични хипотези.

Езикови игри

Как лесно и интересно можем да си припомним или да научим някои важни правила за правилната и уместна употреба на българския език?

„Опознай българския език!"

Езикови задачи за 5., 6. и 7. клас. 15 изречения или кратки текстове, към които са зададени въпроси с 4 възможни отговора.

„Опознай културното наследство на Европа!"

18 въпроса, свързани с европейското културно наследство, всеки с 4 възможни отговора.

Предложи нова дума 2018!

Проявете своето творчество! Предложете как да „преведем" тези нови чужди думи и да ги направим разбираеми за всички, като използвате само думи, които вече са утвърдени в българския език!

Открий грешките 2017!

http://ibl.bas.bg/resursi/

Играй с думите 2017!

Играй с думите 2016!

Езикови задачи

Поставете подходящото значение в дясната колона.

главно действащо лице в нещо | възнаграждение, събирано от изпълнители след представление | нов и пламенен привърженик на идея, учение | желязна поставка за съдове върху огън | славословие, прекалена възхвала | ограда от дъски | дървено приспособление за ръка при жънене | главатар на бандити, разбойници | сплав от мед и цинк

рутина	придобита опитност в някаква дейност
пиростия	
парса	
паламарка	
протагонист	
пиринч	
прозелит	

http://ibl.bas.bg/resursi/

Езикови задачи

- При езиковите задачи: а) на базата на определена изходна информация се достига до даден отговор; б) знание от даден обект се пренася към друг обект на базата на сходство, различие, подобие и т.н.; в) се съставят и проверяват лингвистични хипотези.

Езикови задачи

Прочетете изречението.

Само най-добрите и прилежни деца получаваха награди.

4. Какво означава думата „прилежен“?

- А) който лежи по цял ден
- Б) който е прилегнал до нещо
- В) който е разположен близо до нещо
- Г) който е старателен

Напред

http://ibl.bas.bg/resursi/

Езикови задачи

Затова и досега е останала поговорката: „Жабата в блатото не знае какво е море".

15. Изреченията, които прочетохте, са част от японската приказка „Жабоци пътешественици", разказана от Николай Райнов. На коя българска поговорка отговаря японската „Жабата в блатото не знае нищо за голямото море."?

- ○ А) Видяла жабата, че подковават коня, и тя вдигнала крак.
- ● Б) Не виждам по-далеч от носа си.
- ○ В) Разменям кон за кокошка.
- ○ Г) Всяка жаба да си знае гьола.

Напред

Опознай българския език!

Езикови задачи

Прочетете изречението.

Изпроводен от баща си, синът поел на път.

9. Кое от преобразуваните изречения запазва изцяло смисъла на изходното изречение?

- ○ А) Изпровождайки баща си, синът поел на път.
- ○ Б) Поемайки на път, синът изпроводил баща си.
- ● В) Изпроводен от баща си, синът тръгнал на път.
- ○ Г) Изпроводен от сина си, бащата поел на път.

Опознай българския език!

Напред

Езикови задачи

Опознай българския език!

Прочетете изречението.

Изпроводен от баща си, синът поел на път.

9. Кое от преобразуваните изречения запазва изцяло смисъла на изходното изречение?

- А) Изпровождайки баща си, синът поел на път.
- Б) Поемайки на път, синът изпроводил баща си.
- В) Изпроводен от баща си, синът тръгнал на път.
- Г) Изпроводен от сина си, бащата поел на път.

Езикови задачи

1. Ако подредите правилно разбърканите редове, като ги преместите, ще получите текст на забавна гатанка.

Дълга, дълга Бърборанка

_____

_____

_____

пей и бяга мълчешката

през нивята, през полята.

няма скелет, нито сянка,

Напред

Езикови задачи

4. Изберете дума, която се отнася към думата скелет така, както думата пръсти се отнася към думата ръка.

Дълга, дълга Бърборанка
няма скелет, нито сянка,
пей и бяга мълчешката
през нивята, през полята.

- ○ А) пръстен
- ● Б) кости
- ○ В) корем
- ○ Г) коса

Напред

Опознай българския език!

Езикови задачи

- Цели се да се усвоят принципите на научното мислене и да се събуди интерес у учениците към науката и езиковите технологии, както и към интердисциплинарните подходи при научното описание на езикови факти и зависимости.
- Това ще даде добра подготовка за бъдещи професии, които изискват анализ и обработка на езикови данни.

Езикови задачи

- Езикови задачи се разпространяват свободно, като по този начин се улеснява споделянето на знание, езикови материали и добри образователни практики.
- Лиценз за разпространение: Creative Commons Attribution 4.0. International Licence (CC BY 4.0).

Езикови задачи

Написаното остава. Пиши правилно!

Търсене на материали

всички възрасти | всички категории | всички подкатегории | всички изисквания | всички видове | предназначени за всички

Диктовка

Институт за български език

правопис, пунктуация / главна и малка буква, полуслято писане, разделно писане, слято писане, звукови редувания

Диктовката е откъс от есето на Георги Господинов „Седем неща, които можете да направите с една книга (без да се брои четенето)“. Предоставя се като звуков файл. Приложено е описание на възможни грешки с кратки обяснения. Диктовката е използвана по време на кампанията „Написаното остава. Пиши правилно!“, проведена на 24 май 2015 г.
http://ibl.bas.bg/napisanoto-ostava-pishi-pravilno/

за групова извънкласна работа, за упражнения в клас
компютър
материали за учителя

всички възрасти

http://ibl.bas.bg/napisanoto_ostava/

Обобщение

Овладяването на българския език е ключова компетентност, необходима в образователния процес, както и за личната и професионалната реализация.

Езиковите технологии могат да допринесат съществено, тъй като предлагат нови средства за преподаване и изучаване на езика.